

PÄÄKIRJOITUS

Kasvatuksen historiaa, lapsuuden historiaa vai perhehistoriaa?

Kaisa Vehkalahti

Olipa kerran kasvatustieteilijä, historiantutkija, kulttuurintutkija ja yhteiskuntatieteilijä, jotka tutkivat kaikki suomalaisia avioliittokäsityksiä. Kasvatustieteilijä ilmoitti tutkivansa kasvatuksen historiaa, historioitsija tutki perhehistoriaa, kulttuurintutkija kertoi tutkivansa kansanperinnettä ja yhteiskuntatieteilijä kertoi tekevänsä kriittistä perhesosiologiaa.

Kasvatustieteessä ilmiöiden ajallisen ulottuvuuden huomioon ottavaa näkökulmaa kutsutaan vakiintuneesti kasvatuksen historiaksi. Kasvatuksen historian tutkimuskohteeksi mielletään erityisesti menneisyyden kasvatusta- ja opetusprosessit sekä niihin liittyvien aatteiden ja koulutusjärjestelmien tutkimus tai itse kasvatustieteen historia (esim. Tähtinen 1993). Historiantutkimuksen piirissä taas kasvatuksen historia on sekä käsitteenä että tutkimussuuntauksena varsin harvinainen, vaikka tutkimuskohteeseen tällainen nimitys sopisi. Historiantutkijat mieltävät tutkivansa mieluummin vaikkapa lapsuuden tai nuoruuden historiaa, perhehistoriaa, sosiaali- tai kulttuurihistoriaa, tai jonkin aikakauden historiaa. Sotavuosien lapsuutta käsittelevä tutkimus voi olla yhtä hyvin sotahistoriaa, lapsuudentutkimusta tai kasvatuksen historiaa. Lapsiin, perheisiin ja kasvatukseen liittyvät kysymykset ovat historiallisesti olleet lähellä naishistoriaa, ja niinpä moni näiden kysymysten kanssa työskentelevä tutkija saattaa nimetä itsensä mieluummin sukupuolihistorian tutkijaksi.

Valinta kertoo, että tutkija ei miellä tutkivansa ensisijaisesti kasvatusta, vaan tutkimuskohteeksi ajatellaan jokin muu ilmiö. Vastaavasti kasvatustieteilijä ja yhteiskuntatieteilijä eivät ehkä miellä tekevänsä ensisijaisesti *historiantutkimusta*, mutta heidän tutkimuskohteensa voi sijoittua menneeseen aikaan tai tutkimus valottaa oman aikamme yhteiskuntaa ja kulttuuria historiallistavasta, ajallisia muutoksia ja jatkuvuuksia hahmottavasta näkökulmasta. Eri tutkimustraditioihin asettautuminen, eri menetelmät ja aineistot tuottavat erilaisia, mutta yhtä kiinnostavia tutkimustuloksia. Erilaisista lähtökohdista voidaan myös päätyä hyvin samanlaisiin pohdintoihin. Tässä juuri piilee tieteidenvälisen vuoropuhelun mielekkyys ja uutta luova voima.

Kasvatus & Aika on historiallis-yhteiskunnallinen julkaisu, jonka lähtökohdat ovat vahvasti tieteidenvälisen vuoropuhelun ja monitieteisyyden edistämisessä. Julkaisun perustamisen taustalla oli huoli kasvatuksen historian julkaisumahdollisuuksien vähäisyydestä ja tutkimusalan tulevaisuudesta erityisesti kasvatustieteessä (Rantala 2007). Seitsemän vuotta

lehden perustamisen jälkeen voi todeta, että monitieteiselle julkaisulle on ollut tilausta. Vuonna 2013 *Kasvatus & Aika* oli toista vuotta perättäin suomalaisten yliopistojen, ammatikorkeakoulujen ja yleisten kirjastojen yhteisen Elektra-tietokannan ladatuin Open Access -julkaisu. Kaikkien palvelussa mukana olevien 60 tiedelehden joukossa *Kasvatus & Aika* oli sijalla 5. Tietokanta sisälsi vuoden 2013 lopussa noin 31 000 artikkelia ja siitä haettiin parhaimmillaan yli 15 500 artikkelia kuukaudessa. Tämä, jos mikä, kertoo kasvatuksen historiallista ja yhteiskunnallista ulottuvuutta painottavan tutkimuksen tarpeesta ja laajuudesta. Lukijakunnan kasvu kertoo, että lehden lukijat eivät ole yksi ja yhtenäinen ryhmä, vaan tutkimus kiinnostaa hyvin monilla tahoilla. Samalla lukijakunnan kasvu kertoo alalla tehtävän tutkimuksen tieteellisestä laadukkaudesta ja siitä, että tutkimus koetaan relevantiksi. Tarve tieteidenvälisten keskusteluyhteyksien rakentamiseen ja monitieteisten lähestymistapojen tukemiseen ei ole kuitenkaan vähentynyt, päinvastoin.

Monitieteisyyden edistäminen on ollut 1990-luvulta lähtien tärkeä tiedepoliittinen tavoite. Käytännössä se tarvitsee toteutuakseen kuitenkin kannustavia rakenteita ja resursseja. 2000-luvun alussa monitieteisyyteen ja tieteidenväliseen yhteistyöhön kannustivat esimerkiksi valtakunnalliset tutkijakoulut, jotka kokosivat eri tieteenalojen ja yliopistojen jatko-opiskelijoita yhteen. 2010-luvulle tultaessa tutkijakoulutuksen painopiste on siirtynyt yliopistokohtaisiin ohjelmiin. Viime vuodet ovat olleet myös akateemisessa maailmassa jatkuvien säästöjen, leikkausten ja YT-neuvottelujen aikaa. Yliopistoissa kamppaillaan niukentuvista resursseista, tutkimustoimintaa kohdistetaan yhä tiukemmin rajatuille painopistealueille ja julkaisutoimintaa kansainvälisiin journaaleihin. Vuonna 2013 käynnistynyt tutkimuslaitosuudistus puolestaan luo yhdessä valtiontalouden tuottavuusohjelman kanssa paineita valtion tutkimuslaitosten toimintaan. Yhteistyön sijaan asetelma ruokkii usein kilpailua ja omien intressien mustasukkaistakin vartiointia. Yleinen taloustilanne heijastuu myös tutkimus- ja kehittämisrahoitukseen. Resurssien jakautuminen eri rahoitusmuotojen, kuten tutkimusinstituutioiden perusrahoituksen ja hankeperustaisen rahoituksen kesken, tai perustutkimuksen ja strategisen, päätöksentekoa tukemaan suunnatun tutkimuksen kesken on kokonaisuudessaan muutoksessa.

Kysymys, jota moni niin kasvatuksen ja koulutuksen, kuin myös lasten, nuorten ja perheiden tutkimuksen parissa toimiva pohtii, kuuluukin: millaisiin kerrannaisvaikutuksiin eri instituutioissa ja rahoitusmuodoissa tapahtuvat muutokset johtavat? Kuka miettii kokonaisuutta? Yhtäältä korostetaan, että yhteiskunnan haasteet vaativat tutkimusta, joka pystyy ylittämään hallinnon- ja tieteenalojen raja-aidat ja yhdistämään eri alojen osaamista luovalla tavalla. Toisaalta tutkimuksen arjessa monet tekijät tuntuvat vievän juuri päinvastaiseen suuntaan: kohti omien tutkimusinstituutio- ja tieteenalakohtaisten reviirien puolustamista. Monitieteisyydestä näyttää tulleen osa tiedepoliittista mantraa – mutta annetaanko yhteistyölle mahdollisuutta tutkimuksenteon arjessa, huippuyksikkö-puheen tuolla puolen?

Kasvatus & Aika on monessa mielessä monitieteisen yhteistyön hedelmä, kuten lehden pitkäaikainen päätoimittaja Jukka Rantala on todennut (Rantala 2012). Lehden perustaminen, sen toimittaminen, vertaisarviointi ja tieteiden välisten kumppanuuksien varaan rakentuneet teemanumerot ovat lisänneet monitieteistä yhteistyötä tällä moniin suuntiin kurottavalla kentällä. Toimituskunnassa toivomme tämän yhteistyön syvenevän, saavan uusia muotoja ja tavoittavan uusia kumppaneita. Ajassa, jossa monitieteinen ja instituutioiden välinen yhteistyö ajautuu helposti vastatuuleen, vuoropuhelun edistäminen on erityisen tärkeää. Kasvatuksen historiaan liittyvät näkökulmat ovat keskiössä, mutta lehden liian tarkka linjaaminen ei ole mielekäästä. Haluamme jatkossakin koota yhteen niin lapsuuden historiaa, perinteentutkimusta kuin sosiologiaakin, sillä yhdessä olemme enemmän. *Kasvatus & Aika* ei pyri tarjoamaan vain yhtä näkökulmaa, vaan avoimen foorumin monilla tieteenala-

loilla ja erilaisten tutkimusteemojen ympärillä käytäville keskusteluille.

Kirjallisuus

- Rantala, Jukka (2012) Kasvatuksen historian nykytilasta. Pääkirjoitus. *Kasvatus & Aika* 6 (4) 2012, 3–4. [www-lähde] < http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=501 > (Luettu 30.11.2014)
- Rantala, Jukka (2007) Näin syntyi *Kasvatus & Aika*. Pääkirjoitus. *Kasvatus & Aika* 1 (1) 2007, 3–4[www-lähde] < http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=25 > (Luettu 30.11.2014)
- Tähtinen, Juhani (1993) *Askel menneisyyteen – Näkökulmia kasvatuksen historialliseen tutkimukseen*. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:14.

FT Kaisa Vehkalahti toimii Nuorisotutkimusverkoston erikoissuunnittelijana